

چارچوب قرارداد جفیر، اقتصاد یا سیاست

امنیت عرضه انرژی در سال های آینده به سرمایه گذاری مستقیم در صنایع نفت و گاز ایران بپردازند، تا علاوه بر تأمین نیاز مصرف کنندگان به نفت و گاز، خلاء سرمایه گذاری حوزه های نفت و گاز ایران نیز برطرف گردد. در این خصوص می توان نمونه هایی چون قرارداد توسعه و بهره برداری از میدان گازی کیش توسط کشور عمان و توسعه میدان نفتی جفیر توسط بلاروس را نام برد.

در این حین قرارداد توسعه میدان گازی کیش به سبب پتانسیل کشور عمان در حوزه نفت و گاز و حضور شرکت های بزرگ بین المللی در حوزه های نفت و گاز خلیج فارس به عقیده بسیاری از کارشناسان می تواند نقطه عطفی در تعاملات منطقه ای باشد. اما در قرارداد میدان نفتی جفیر به سبب حضور شریک ایرانی، نبود تاریخچه درخشان، شفاف و روشنی از حوزه فعالیت های نفت و گاز کشور بلاروس و شرکت های نفتی این کشور و البته تفاوت بازارهای نفت و گاز و تعهد ایران به انجام سهمیه بندی اوپک، قدری این دو جریان متفاوت خواهد بود. هرچند که به سبب محرمانه بودن قراردادها، مسئولین از بیان جنبه های مختلف قرارداد نیز خودداری می کرده اند.

مقدمات اولیه انعقاد قرارداد توسعه میدان نفتی جفیر با بلاروس در سفر معاون نخست وزیر این کشور به ایران در سال گذشته فراهم شد. مهندس وزیري همامنه -وزیر سابق نفت ایران- در دی ماه سال گذشته و پس از سفری که به بلاروس برای ارزیابی توانایی ها و پتانسیل های این کشور در حوزه های نفت و گاز داشت، عنوان نمود: در مذاکراتی که با معاون اول نخست وزیر بلاروس در ایران انجام شد، یادداشت تفاهمی برای توسعه دو میدان

مخازن بزرگ و اصلی نفت ایران اکنون در نیمه دوم عمر خود قرار گرفته اند و ایران نیاز دارد تا برای حفظ سقف تولید و افزایش آن بر طبق برنامه چهارم توسعه، دو راهکار را در کنار هم در نظر داشته باشد. از طرفی نیاز است تا مخازنی که اکنون در مرحله بهره برداری هستند با بکارگیری تکنولوژی- های جدید و به روز، به سقف بهره برداری با حداکثر میزان ضریب برداشت برسند. اما این امر نیازمند حضور و همکاری شرکت های صاحب تکنولوژی در این زمینه در پروژه های نفتی ایران است که به سبب جو سیاسی موجود در بازارهای بین المللی انرژی، این امر به سختی صورت می گیرد. از طرفی راهکار دوم ایران، بهره برداری از حوزه های کوچک تر نفتی است. این امر به ایران کمک می کند تا بتواند علاوه بر کاهش فشار بر مخازن قدیمی که در نیمه دوم عمر خود قرار دارند و توجه بیشتر بر تولید صیانتی از آنها، سقف تولید خود را حفظ کرده و با سرمایه گذاری مناسب در این خصوص بتواند حتی به افزایش سقف تولید نیز بیندیشد.

اتصال تولید کنندگان و مصرف کنندگان در چرخه تولید

نگاهی به مناسبات تابستان امسال نشان می دهد که ایران باب همکاری با کشورهای جدیدی را در حوزه های نفت و گاز گشوده است و سعی در پر کردن خلع قدرت تکنولوژیکی و اقتصادی صنعت نفت و گاز با حضور مصرف کنندگان نهایی این صنعت را دارد. در واقع ایران به سبب وجود فشارهای بین المللی به همراه نبود شرایط مناسب اقتصادی، اکنون به کشوری با ریسک سرمایه گذاری بالا تبدیل شده است و لذا ایران از مصرف کنندگان نفت و گاز می خواهد تا برای برخورداری از

نفتی ایران امضا شده بود که در مدتی که از امضای این تفاهم نامه می‌گذرد، مسئولان شرکت نفت بلاروس بر روی دو میدان نفتی که از طرف ما پیشنهاد شده بود، مطالعه کرده اند و در نهایت در این سفر بر روی توسعه میدان نفتی جفیر توافق حاصل شد. "وی همچنین از سفر تیم فنی- تخصصی تاسیسات نفتی بلاروس و مدیرعامل شرکت نفت این کشور برای ارائه نقشه جامع توسعه (ام.دی.پی) میدان جفیر به ایران در آینده نزدیک خبر داد.

مهدی بازارگان - مدیر عامل شرکت مهندسی و توسعه نفت (متن) - نیز چندی پیش از آغاز شدن مذاکرات با یک شرکت بلاروسی در خصوص توسعه میدان جفیر پس از امضای توافق نامه میان وزارت نفت ایران و کشور بلاروس خبر داد و عنوان نمود: طرف بلاروس به میدان جفیر ابراز علاقه کرده است که در همین راستا مذاکرات و تبادل نظر مقدماتی آغاز شده است. قبل از این نیز مذاکراتی در خصوص توسعه این میدان با شرکت هندی ONGC که خریدار LNG از ایران است صورت گرفته بود که با وجود فرصت طولانی که به این شرکت داده شد، پیشنهاد فنی قابل قبولی از طرف آنها در این مدت ارائه نشده است. در نهایت در روزهای پایان مرداد ماه بود که خبر از انعقاد قرارداد توسعه میدان نفتی جفیر با شرکت نفت بلاروس و شرکت پتروایران در خبر رسانه ها منتشر شد.

میدان نفتی جفیر با ۲ میلیارد نفت درجا

میدان نفتی جفیر در جنوب ایران و در نزدیکی سوسنگرد قرار دارد. این میدان نفتی در کنار دو میدان یادآوران و آزادگان اکنون مدتی است که در برنامه های توسعه وزارت نفت ایران قرار داشته و برای

توسعه این سه میدان مذاکرات متعددی صورت گرفته که از آن جمله مذاکرات طولانی وزارت نفت با شرکت ژاپنی برای توسعه میدان آزادگان و مذاکره با شرکت ساینوپک چین برای توسعه میدان یادآوران است. میدان نفتی جفیر که در مقایسه با میادین آزادگان و یادآوران کوچک تر است در حد فاضل این دو میدان قرار دارد. این میدان از سه لایه نفتی ایلام، سروک و گدوان تشکیل شده است و با دارا بودن نزدیک به ۲ میلیارد بشکه نفت خام درجا به دلیل شرایط زمین شناسی و درجه پایین API نفت تولیدی پیش بینی می‌شود، ضریب برداشتی در حدود ۱۰ درصد خواهد داشت. هرچند که نفت لایه گدوان این میدان نفت سبکی است، اما به دلیل مقدار کم آن در مقایسه با لایه ایلام که بخش اعظم نفت میدان را در خود نگه داشته است، تاثیر چندانی بر درجه API نفت تولیدی نخواهد داشت.

در این میدان تاکنون ۲ حلقه چاه اکتشافی حفر شده است و بخش اکتشاف شرکت ملی نفت ایران به دنبال اهداف اکتشافی عمیق تر در این میدان است. مدیر اکتشاف شرکت ملی نفت در خصوص اطلاعات اکتشافی این میدان گفت: شهرپور امسال دکل های حفاری به منطقه منتقل شده‌اند تا طبق برنامه به اکتشاف لایه های عمیق تر این میدان بپردازند. البته شرکت های انتخاب شده جهت توسعه میدان جفیر، حفاری لایه های شناخته شده را انجام خواهند داد تا مراحل توسعه تکمیل شود، اما جست و جوی لایه های جدیدتر آغاز شده است. با توجه به اطلاعات اکتشافی جمع آوری شده از این میدان، درجه API نفت میدان بین ۱۸ تا ۲۰ خواهد بود و از طرفی درصد نمک و آسفالتین

بالایی خواهد داشت. این عوامل سبب می‌شوند که مرغوبیت نفت تولیدی افت کرده و امکان فروش آن در بازارهای بین المللی و یا پالایش آن در داخل کشور با مشکل روبرو شود. که همین امر می‌تواند در اولویت بندی اقتصادی طرح بسیار موثر باشد.

کنسرسیوم بلاروسی- ایرانی طرف قرارداد جفیر

بر طبق قرارداد توسعه این میدان، دو شرکت « بلاروس نفت » و « پترو ایران » در کنسرسیوم بلاروسی - ایرانی نفت را در جفیر تولید خواهند کرد. این که کدام از این دو شرکت، اپراتور اصلی این طرح خواهد بود هنوز اطلاعی در دست نیست، اما برخی کارشناسان عقیده دارند که با توجه به سابقه فعالیت های بالادستی شرکت ایرانی به احتمال زیاد پترو ایران اداره کننده این طرح نفتی خواهد بود. دکتر بازارگان، مدیر عامل شرکت مهندسی و توسعه نفت (متن) در این باره گفت: در حال حاضر دو شرکت در حال مذاکره برای توسعه این میدان خشکی هستند که احتمالاً تصمیم بر این است تا مشترکاً اپراتور این میدان نفتی باشند. "وی میزان نفت درجای میدان جفیر را قابل توجه عنوان کرد که این مقدار نفت درجا در طول ۲۵ سال و روزانه ۲۵ هزار بشکه نفت از این حوزه تولید خواهد شد و این برنامه در تعهد پیمانکار قرار گرفته است.

ایران از سال گذشته با توجه به بالا رفتن قیمت نفت خام در بازارهای جهانی و کاهش انگیزه در طرف های خارجی در انعقاد قرارداد با ایران در قالب بیع متقابل، در قراردادهای بیع متقابل خود تغییراتی را لحاظ نمود تا بتواند انگیزه شرکت های نفتی را در انعقاد قرارداد با

هرچند پترو ایران یک پیمانکار عمومی (General contractor) تلقی می شود اما میدان نفتی جفیر هم در اندازه آزادگان نیست که این شرکت نتواند در نقش یک اپراتور (operator) ظاهر شود. مهندس خوبی - مدیرعامل اسبق شرکت پتروایران - چندی پیش با بیان جایگاه مطلوب شرکت در عرصه فعالیت های بالادستی در داخل و خارج از کشور، از توانایی پتروایران در انجام طرح های بزرگ نفت و گاز به صورت هم زمان خبر داده بود و در خصوص مشکلات این شرکت و شرکت های مشابه نفتی از مشکل سرمایه گذاری به عنوان بزرگترین مشکل پیمانکاران نفتی یاد کرده بود، که این امر نشانه ای از نقاط ضعف این شرکت در انجام طرح های نفتی است. هرچند که در برخی موارد بروز برخی تأخیرات و مشکلات صورت گرفته از سوی این شرکت را نمی توان تنها در این پارامتر خلاصه کرد، اما در شرایط موجود بین المللی نمی توان این عامل را نیز از معادلات حذف نمود.

صنعت نفت بلاروس با تولیدی در اندازه های جفیر

شرکت نفت بلاروس طرف دیگر عقد قرارداد، یک شرکت نفت دولتی است که در حوزه نفت و گاز بلاروس فعالیت می کند و وظیفه اداره صنعت نفت کوچک این کشور را برعهده دارد. بلاروس کشوری کوچک با ۱۹۸ حوزه نفتی است. این کشور دارای صنعت نفت کوچکی است که در سال ۲۰۰۱ توانایی تولید ۳۷ هزار بشکه نفت در روز را داشته است. مصرف نفت در بلاروس در دهه اخیر از ۳۷۵ هزار بشکه در روز در سال ۱۹۹۲ به میزان تقریبی ۱۳۸ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۰۱ کاهش یافته است. این در حالی است که بلاروس همچنان به

ایران افزایش دهد. قرارداد توسعه جفیر اولین قرارداد بیع متقابل اصلاح شده است، که به اعتقاد برخی از کارشناسان در آن زمان حضور پیمانکار طولانی تر شده و به اعتقاد دسته ای دیگر ارقام بازگشت سرمایه گذاری جذاب تر گردیده است. دکتر بازارگان درباره تغییرات صورت گرفته در قراردادهای بیع متقابل گفت: با توجه به تغییراتی که در قیمت های اقلام و تجهیزات مورد نیاز توسعه وجود دارد، مکانیزم هایی برای جذب نوسانات مزبور در نظر گرفته شده است. همچنین فعلاً سقف سرمایه گذاری مورد نیاز معلوم نشده اما در آینده نزدیک برآورد اولیه سرمایه گذاری تعیین خواهد شد

قرارداد توسعه جفیر اولین قرارداد بیع متقابل اصلاح شده است، که به اعتقاد برخی از کارشناسان در آن زمان حضور پیمانکار طولانی تر شده و به اعتقاد دسته ای دیگر ارقام بازگشت سرمایه گذاری جذاب تر گردیده است

پتروایران، یکی از طرف های قرارداد شرکت پتروایران که به اعتقاد بعضی با سهمی برابر با طرف بلاروسی، یکی از طرف های اجرای طرح است، یک شرکت بین المللی ثبت شده در جرسی انگلستان است. این شرکت که با سرمایه گذاری شرکت ملی نفت ایران تاسیس شده اکنون بر طبق برنامه خصوصی سازی در ایران در لیست اولین شرکت های قابل واگذاری در طرح خصوصی سازی صنعت نفت ایران قرار دارد. تاکنون این شرکت در انجام پروژه های نفت و گاز به عنوان یک پیمانکار عمومی (General contractor) نقش داشته است. پترو ایران، پیمانکار بخش دریایی است و آخرین بار تولید زودهنگام از میدان نفتی آزادگان به شرط انتخاب یک شریک مطرح خارجی به این شرکت سپرده شد. البته پیش از این هم در شرایطی که شرکت نفت با عدم استقبال خارجی ها روبه رو شده بود توسعه لایه نفتی پارس جنوبی در سال ۸۳ به پترو ایران سپرده شد.

عنوان واردکننده سنتی نفت از روسیه شناخته می‌شود. بلاروس یک کشور ترانزیت مهم برای انتقال گاز طبیعی به اروپا است و به سبب موقعیت جغرافیایی آن، روسیه از طریق شبکه‌های گسترده خطوط لوله، که از اوکراین و به میزانی کمتر از بلاروس می‌گذرد، حدود یک چهارم گاز اروپا را تامین می‌کند. اما این کشور برای تامین انرژی داخلی خود نیازمند واردات انرژی از کشورهای همسایه همچون روسیه است که این امر موجب افزایش وابستگی بلاروس به کشور روسیه شده است. اطلاعات نشان می‌دهد شرکت‌های نفتی این کشور در داخل خاک خود مشارکت‌هایی را در اکتشاف و توسعه میدان انرژی داشته‌اند، اما از فعالیت‌هایی این شرکتها در سطح بین‌المللی اطلاعی در دست نیست. در تابستان امسال شرکت روسی گازپروم از وجود بدهی کلان بلاروس به این شرکت خبر داد. بلاروس ۶۶۰ میلیون دلار بابت واردات گاز از روسیه در شش ماهه نخست سال ۲۰۰۷ بدهکار بود. گازپروم در جریان این بحران تهدید کرد که به دلیل بدهکاری بلاروس، عرضه گاز به این کشور را به میزان ۴۵ درصد کاهش خواهد داد. بدهی بلاروس پس از آن انباشته شد که روسیه اواخر سال گذشته قیمت گاز صادراتی به بلاروس را به میزان دو برابر افزایش داد. هرچند که بلاروس نتوانست در مقابل فشار گازپروم دوام آورد و مجبور به پرداخت بدهی خود شد، ولی این امر می‌تواند باعث بروز نارضایتی بلاروس از روسیه گردد. عبدالحمید فکری، سفیر ایران در بلاروس، چندی قبل از پیشنهاد کشورمان به این کشور

برای ساخت یک نیروگاه برق آبی متفاوت از نیروگاه‌های موجود در بلاروس خبر داد. وی در این باره افزود: دولت بلاروس مدت هاست که پروژه‌های برق آبی را به منزله راه حلی برای مشکل انرژی خود در نظر دارد، اما تلاش‌ها برای خشک کردن تالاب‌ها و ساخت سدهای لازم برای این کار به دلیل کمبود اعتبار مالی با مانع رو به رو شده است. بنابر گزارشات منتشر شده سطح تجارت میان ایران و بلاروس سالانه ۵۰ میلیون دلار است، اما دو کشور در ماه‌های اخیر تماس‌ها و دیدارهای دیپلماتیک خود را افزایش داده‌اند.

با تمامی مطالب منتشر شده و نیاز بلاروس به افزایش امنیت عرضه انرژی، اما بسیاری از کارشناسان معتقدند که درباره توانمندی شرکت بلاروسی هنوز تردیدهایی وجود دارد. شرکت نفت بلاروس با توجه به میزان حجم نفت تولیدی نایستی از تکنولوژی بالایی برخوردار باشد و همین امر را نیز می‌توان از رتبه بندی شرکت نفت بلاروس در میان شرکت‌های بین‌المللی نفت دریافت. هیچ کدام از شرکت‌های نفتی بلاروسی در دسته بندی شرکت‌های متوسط نفتی در سطح جهان نیز قرار ندارند و به سبب همین امر نمی‌توان تکنولوژی بالایی را از آنها انتظار داشت. از سویی دیگر کشور بلاروس از وضعیت اقتصادی مناسب نیز برخوردار نیست. این عوامل همگی سبب می‌گردند که کارشناسان توسعه مناسبات سیاسی ایران و بلاروس را از عمده ترین دلایل واگذاری این میدان نفتی به شرکت بلاروسی بدانند.

